

УДК 338.433

О. А. Гальцова,

д. е. н., професор кафедри економічної теорії, національної та прикладної економіки
Класичного приватного університету, м. Запоріжжя

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АПК УКРАЇНИ

O. Haltsova,

Doctor of Economics, a professor of the Department of Economic Theory,
National and Applied Economics of Classic Private University (Zaporizhzhia)

THE EXPORT POTENTIAL OF THE AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX IN UKRAINE: CURRENT STATE

Визначено значення й потенціал агропромислового комплексу для рохвиту національного господарства та загального макроекономічного розвитку країни. Саме сільське господарство та агропродовольчі товари займають вагомe місце у формуванні експорту країни.

Проаналізовано нормативно-правові документи щодо подальшого розвитку агропромислового виробництва. Конкретизовані проблеми, що гальмують розвиток зовнішньоекономічної діяльності агропромислового комплексу країни.

Проаналізовані останні дослідження і публікації провідних вчених-економістів щодо розвитку виробництва агропромислового комплексу, щодо проблем діяльності аграрних підприємств на зовнішніх ринках.

Досліджено сучасний стан розвитку галузей агропромислового комплексу, а саме експортно-імпорту відносно. Наведено аналітика експортного потенціалу галузей рослинництва і тваринництва.

Висвітлені проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК та запропонований механізм розвитку ЗЕД сектора АПК України.

Зроблено висновки про те, що ефективний розвиток ЗЕД аграрних підприємств, а з ним і здійснення ефективної інтеграції країни у ЄС, залежить від вирішення багатьох проблем. Отже, для того, щоб зовнішня діяльність України піднялась до рівня розвинених держав, їй потрібно докласти чимало зусиль. Тільки тоді Україна зможе зайняти конкурентоспроможне місце на світовому ринку аграрної продукції та міцно закріпити свої позиції. На сучасному етапі також необхідна інтенсифікація ЗЕД України для більш ефективного використання вітчизняного експортного потенціалу. Це можливо за рахунок подальшої лібералізації ринків та збільшення обсягів експорту-імпорту сільськогосподарської продукції. Належне функціонування внутрішнього агропромислового ринку та його інфраструктури, а також фінансового ринку є важливим фактором подальшого розвитку сільського господарства України.

The study is aimed at determining the significance and potential of the agricultural sector for the national economy and macroeconomic development. It is agriculture and agro-food products that to a considerable degree make the national export.

The author analyzes the normative legal documents concerning the further development of agro-industrial production and concretizes the factors hampering the foreign economic activity of the agro-industrial complex.

The article provides a theoretical analysis of the latest studies and publications of leading scientists concerning the production development of the agro-industrial complex and agrarian enterprises at foreign markets; investigates the present state of the branches of the agro-industrial complex, namely the export-import relations; and gives an analytics of the export potential of crop production and animal husbandry.

The researcher illuminates the foreign economic activity of the enterprises of the agro-industrial complex and proposes the mechanisms of the foreign economic activity development of Ukraine's agro-industrial complex.

It is concluded that both effective foreign economic activity of agrarian enterprises and the integration of the state to the EU depends on various issues. Provided Ukraine's foreign economic activity achieves the level of developed countries, the state will be able to take a competitive place at the world market of agricultural products and consolidate its positions. At the present stage Ukraine's foreign economic activity needs to be intensified for a more efficient use of the national export potential by further market liberalization and increase in the export and export of agricultural products. The proper functioning of the domestic agro-industrial market and its infrastructure as well as the financial market is a significant factor of further Ukraine's agriculture development.

Ключові слова: аграрний сектор, агропромисловий комплекс, агропродовольча політика, експортний потенціал, зовнішньоекономічна діяльність.

Key words: agrarian sector, agro-industrial complex, agro-food policy, export potential, foreign economic activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Агропромисловий комплекс (АПК) — це сукупність ланок національного господарства (галузей, підгалузей, виробничих підприємств, організацій), діяльність яких

тісно пов'язана з виробництвом, зберіганням, транспортуванням, переробкою та збутом продукції. АПК формується на основі агропромислової інтеграції в умовах високого рівня розвитку продуктивних сил та усупіль-

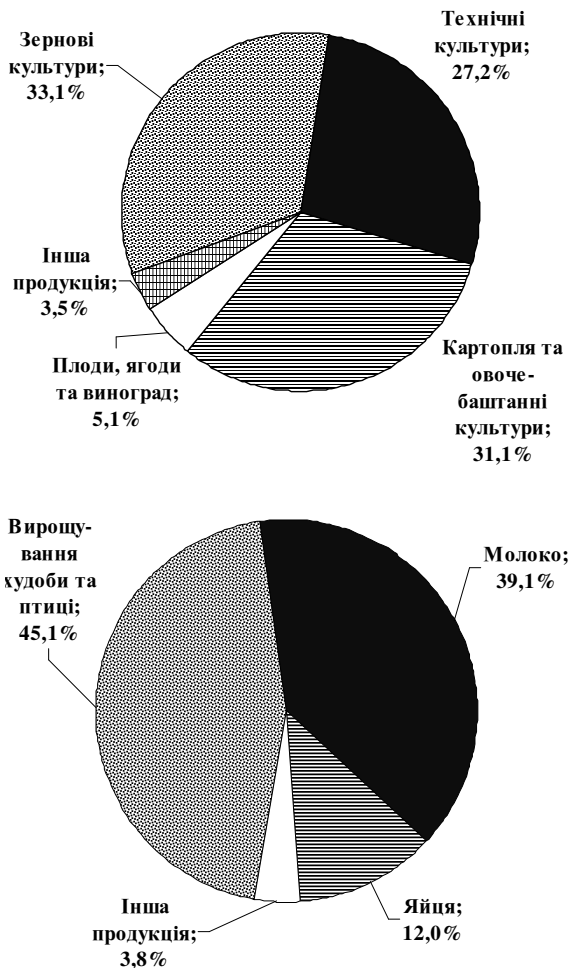

Рис. 1. Структура виробництва продукції рослинництва й тваринництва

нення виробництва. Його складовою частиною є інтеграційний продовольчий комплекс, який включає такі підкомплекси: зернопродуктовий, картоплепродуктовий, цукробуряковий, плодоовочевоконсервний, виноградно-виноробний, м'ясний, молочний, олійно-жировий [1–3].

Сільське господарство — одна з головних галузей матеріального виробництва, що має велике значення для населення та промисловості. Це комплекс взаємопов'язаних галузей, які утворюють збалансовану, інтегровану систему, функціонально-компонентна структура якої підпорядкована стабільному нарощуванню продовольчої продукції землеробства і тваринництва [4].

Сільське господарство є одним із провідних секторів економіки України в якому зайнято близько 23 % робочої сили, сконцентровано біля 25 % виробничих засобів, виробляється понад 14 % річного обсягу товарів і послуг. Агропродовольчі товари традиційно також займають вагоме місце у формуванні експортного потенціалу країни. Тому від здатності аграрного сектора витримувати конкурентний тиск, що є результатом загальної лібералізації світової торгівлі та зобов'язаннями в рамках вступу до Світової організації торгівлі (СОТ), багато в чому залежатиме і загальний макроекономічний розвиток країни.

Аграрний сектор економіки України здатний в широких масштабах здійснювати експорт сільськогосподарської продукції та забезпечити на високому рівні продовольчу безпеку. Отже, сільське господарство України, за загально визнаною оцінкою, має один із найкращих у світі потенціал.

Вже протягом останнього десятиріччя економіка України визначається відкритістю і функціонує відповідно до правил, встановлених СОТ. Залежність ук-

раїнської економіки від зовнішніх факторів суттєво проявилася під час світової фінансової кризи 2008 року. Саме тоді виявився значний ступінь впливу зовнішніх факторів на показники розвитку української економіки [5].

Ефективність функціонування агропромислового виробництва зумовлюється винятковою значущістю та незамінністю виробництва продукції сільського господарства в життєдіяльності людини і суспільства. Крім того, згідно з Законом України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" першочерговою метою державної аграрної політики є гарантування продовольчої безпеки України [6]. В свою чергу, згідно проекту Закону України "Про продовольчу безпеку" від 14.06.2011 р., продовольчою безпекою є соціально-економічне та екологічне становище, за якого всі соціальні і демографічні групи населення стабільно та гарантовано забезпечені безпечним і якісним продовольством у необхідній кількості та асортименті, необхідних і достатніх для фізичного і соціального розвитку особистості, забезпечення здоров'я населення України [7].

За останні роки в Україні суттєво збільшується кількість нормативно-правових актів щодо програм, концепцій, цілей, стратегій розвитку агропромислового виробництва. До основних можна віднести: "Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року" від 19.09.2007 р.; Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" від 18.10.2005 р., також Проект Закону України "Про продовольчу безпеку України" від 14.06.2011 р. [8].

Зважаючи на значний потенціал агропромислового комплексу (АПК) країни, існують і проблеми, що гальмують розвиток зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), серед яких: конкурентоздатність вітчизняної продукції АПК на міжнародних ринках; захист внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції; нестача довгострокових українських та іноземних інвестицій; відсутність належної ринкової інфраструктури; дієві механізми регулювання структури експорту-імпорту аграрної продукції тощо.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання розвитку виробництва АПК знайшли відображення в наукових працях відомих вітчизняних вчених: В.Г. Андрійчука, О.Д. Гудзинського, М.Я. Дем'яненка, М.І. Кісіля, М.І. Маліка, П.Т. Саблука, О.В. Шкільова та інших. В їх працях обґрунтовуються теоретичні дослідження і практичні розробки щодо форм і методів розвитку і регулювання діяльності підприємств АПК різних форм власності і господарювання.

До висновків про актуальність проблеми діяльності аграрних підприємств на зовнішніх ринках як пріоритету агропродовольчої політики приводить і узагальнення досліджень, зокрема праць Ю.Д. Білика [9], В.І. Бойко [10], П.П. Борщевського, С.М. Кваши [11, 12], І.М. Паски [13] та інших вчених-економістів. Уже впродовж тривалого часу приділяється значна увага дослідженню аспектів ефективності здійснення зовнішньоекономічної діяльності, формуванню та використанню експортного потенціалу у працях Ф. Бутинця, І. Васіної, Ф. Зінов'єва та інших.

Проте недостатньо вивченим залишаються питання щодо розвитку експортного потенціалу АПК в умовах інтеграції України до Європейського Співтовариства (ЄС). Подальшого розвитку заслуговують теоретичні засади і практичні рекомендації розвитку інтеграційних процесів, побудови механізму збалансованого розвитку АПК України.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є аналіз сучасного стану експортно-імпорتنі відносини галузей АПК, висвітлення проблем зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК та розробка механізму розвитку ЗЕД сектора АПК України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Проведення зовнішньоекономічної діяльності аграрним підприємством вимагає особливої уваги до якості виробленої сільськогосподарської продукції та ефективності її виробництва. Показники зарубіжної продукції є більш привабливими для споживача за економічними та нематеріальними ознаками, що забезпечується сукупністю їх конкурентних переваг. До таких переваг можна віднести ціну продукції, її якість, відомість, надійність підприємства тощо [14].

Сучасний стан та проблеми розвитку експортного потенціалу АПК доводять, що сільське господарство і суміжні з ним галузі виступають активними суб'єктами зовнішньоекономічних зв'язків, але тенденції останніх років не на користь економіки України, незважаючи на тривалу багаторічну історію розвитку і становлення зовнішньоторговельних відносин у цій сфері. Згідно з рейтингом конкурентоспроможності країн світу у 2012 р., Україна посіла 56-те місце із 59, залишивши позаду Хорватію, Грецію та Венесуелу, це на одну позицію вище порівняно з 2011 р.

У січні — липні 2013 р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з відповідним періодом 2012 р. становив 114,8%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах — 123,1%, у господарствах населення — 107,0%.

Останніми роками Україна поступово нарощує експортний потенціал в аграрній галузі. А в 2013 р. за 1 квартал обсяг експорту продукції АПК зріс на 10,7%. Зовнішньоторговельне сальдо позитивне і досягло рівня 10,4 млрд. дол. США. Така тенденція зберігається і надалі (табл. 1 та рис. 2).

Ще більшим досягненням стало те, що значно була розширена географія експорту, наприклад, відкрилися нові ринки таких країн, як Японія, Тайвань, Об'єднані Арабські Емірати і Південно-Африканська Республіка. На даний момент укладено багато форвардних контрактів на поставку зернових, що забезпечено державним фінансуванням.

За січень-липень 2013 р. індекс обсягу виробництва продукції рослинництва порівняно з відповідним періодом 2012 р. становив 125,4%, у т.ч. в аграрних підприємствах — 134,2%, у господарствах населення — 114,5% (табл. 2).

Станом на 1 серпня 2013 р. зернові та зернобобові культури (без кукурудзи) скошено й обмолочено на площі 9,3 млн га, що складає 82% до площ, посіяних під урожай 2013 р.; одержано 28,4 млн т зерна (у початково оприбуткованій вазі), що на 24,5% більше, ніж на 1 серпня 2012 р., у т.ч. сільськогосподарськими підприємствами намолочено 20,9 млн т (на 24,3% більше), господарствами населення — 7,5 млн т (на 25,2% більше). Середня врожайність зернових культур загалом склала 30,6 ц з 1 га обмолоченої площі (на 20,9% більше, ніж торік), у т.ч. в аграрних підприємствах — 32,0 ц з 1 га (на 5,6 ц більше), господарствах населення — 27,0 ц з 1 га (на 4,3 ц більше).

Україна з початку 2013 р. і станом на 13 вересня поставила на зовнішні ринки 4,6 млн тонн зернових культур, що на 10,7% більше, ніж за аналогічний період минулого року. Зокрема, за вказаний період експорт пшениці склав 2,6 млн тонн (у т.ч. 1,8 млн тонн продовольчої), яч-

Таблиця 1. Баланс зовнішньої торгівлі продукцією АПК та харчової промисловості, млрд дол. США

Показники	2008 рік	2009 рік	2010 рік	2011 рік	2012 рік	I півріччя 2013 року
експорт	16,2	24,0	19,3	18,8	26,0	24,1
імпорт	7,5	10,9	9,4	7,8	8,9	11,5
сальдо	+8,7	+13,1	+9,9	+10,1	+17,1	+12,6

меню — 1,5 млн тонн, кукурудзи — 0,6 млн тонн. Крім того, до зазначеної дати експортовано 1,04 млн тонн олійних культур, в т.ч. 1,03 млн тонн ріпаку та 5,3 тис. тонн сої.

У поточному сезоні Україна планує експортувати більше 16,4 млн тонн кукурудзи, що дозволить їй увійти до трійки провідних світових експортерів зернових. При цьому, що валовий збір кукурудзи очікується на рівні 26 млн тонн, що на 24% перевищує минулорічний показник. Аграрії починають використовувати все більше високопродуктивне насіння кукурудзи, яке дає високу врожайність. Наприклад, у порівнянні з минулим роком урожайність кукурудзи зросла у цьому році на 5,5 ц/га. Станом на 11 вересня 2013 р. в Україні зібрано 7,09 тис. тонн зернових. Однак при такому нарощуванні валу необхідно максимально ефективно організувати зберігання і продаж продукції на зовнішні ринки.

Згідно з прогнозними балансами пропозиції та розподілу зернових і зернобобових культур в Україні в 2013 р., складеним аналітиками ІА "АПК-Інформ", експортний потенціал зернового ринку в поточному сезоні становить близько 34,4 млн тонн. Це, в першу чергу, пов'язано із збільшенням валового збору зернових культур, оцінюваного в 57,1 млн тонн. Для трьох основних культур (пшениця, ячмінь, кукурудза), незважаючи на експортний потенціал в 30 млн тонн, реальні обсяги експорту можуть бути трохи нижче і скласти 23,5 млн тонн. Основними причинами неповної реалізації експортного потенціалу українського зернового ринку є несприятлива цінова кон'юнктура і недостатня пропускна здатність інфраструктури. В результаті забезпечувати стабільний експорт зможуть лише великі експортери з розвинутою логістичною системою (рис. 3 та рис. 4).

Темпи експорту основних культур у липні — серпні поточного року лише незначно (+11%) перевищують показники минулого сезону, в той час як валовий збір цих культур збільшився на 26%, а експортний потенціал — на 38%. Крім того, на сьогоднішній день відзначається збільшення запасів зернових в сховищах портових

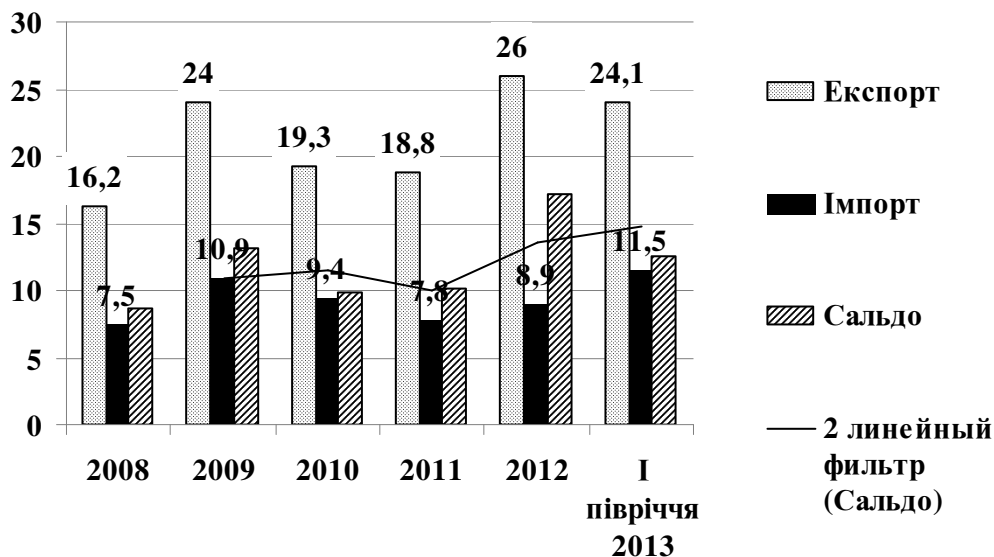

Рис. 2. Баланс зовнішньої торгівлі продукцією АПК та харчової промисловості, млрд дол. США

Таблиця 2. Експорт / імпорт продукції АПК за 2012 рік

Найменування	Експорт, кг	Імпорт, кг
Продукція тваринництва та продукти тваринного походження		
Коні, віслюки, мули та лошаки	19350,0	60010,0
Велика рогата худоба	932011,0	1791626,0
Свині	98050,0	7516206,0
Вівці та кози	4770,0	74605,0
Свійська птиця, тобто кури свійські (Gallus domesticus), качки, гуси, індики та цесарки	4155,0	3882472,9
М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	8995749,6	96426,5
М'ясо великої рогатої худоби, морожене	7674467,9	3714384,3
Свинина	20209762,1	207721918,9
Баранина або козлятина	1464,9	18634,5
Молоко та вершки, незгущені та без додання	5904241,5	3764140,7
Молоко та вершки, згущені або з доданням цукру	45002830,6	8564333,4
Масло вершкове та інші жири	679523,1	8977709,0
Сири всіх видів	67673887,3	17085080,5
Яйця птиці	29462612,3	3464308,0
Продукція рослинництва та продукти рослинного походження		
Картопля	7175182,6	6266534,0
Помідори	92273135,7	47704757,3
Цибуля ріпчаста, цибуля-шалот, часник, цибуля-порей та інші цибулинні овочі	19216505,0	8252833,4
Капуста головчаста, капуста цвітна, капуста броколі, кольрабі та аналогічні естівні овочі роду Brassica, свіжі або охолоджені:	4670606,7	3879920,9
Морква, ріпа, столові буряки, солодкий корінь, редька, селера коренева та аналогічні естівні коренеплоди	5609279,2	1728706,8
Огірки, корнішони	14329902,0	14339408,0
Овочі (сирі або варені у воді чи на парі), морожені	8982883,0	6081727,6
Виноград	56759,8	63109446,5
Дині, кавуни	15203506,3	360026,9
Яблука, груші та айва	19292995,6	100779504,4
Абрикоси, вишні та черешні, персики (включаючи нектарини), сливи та терен	3724837,1	84415369,1
Пшениця і суміш пшениці та жита (меслин)	8679387658,0	1410747,0
Жито	10487362,0	39169,0
Ячмінь	2582017758,0	25203066,0
Овес	1624501,0	5068610,0
Кукурудза	15630888422,0	49176704,2
Рис	32972555,7	42253277,1
Сорго зернове	125424509,0	997724,0
Гречка, просо та насіння канаркового трави; інші зернові культури	51080036,3	4673303,8
Насіння льону	44955788,0	162317,9
Насіння свиріпи або ріпаку	1297611515,0	2830010,2
Насіння соняшнику	282097254,9	17718922,4
Насіння та плоди інших олійних культур	26809494,4	9272093,7
Насіння, плоди та спори для сівби	15439257,7	3698826,9
Шишки хмелю; лупулін:	124001,0	406615,0
Бруква кормова, буряк кормовий (мангольд), кормові коренеплоди, сіно, люцерна, конюшина, еспарцет, капуста кормова, люпин, вика та аналогічні кормові продукти	16351321,0	30476,0

терміналів, які досягли 1,6 млн тонн тільки пшениці, ячменю і кукурудзи. Таким чином, на терміналах з виходом на ринок зерна кукурудзи нового врожаю може виникнути дефіцит емностей.

Взагалі Україна за 2 останні роки подвоїла експортний потенціал у сільськогосподарській сфері та наростила валове виробництво з 240 до 260 млрд грн.

У сфері виробництва продуктів харчування за минулий 2012 р. Україна почала постачати продуктів харчування сільськогосподарської продукції ще на 5 нових ринків до 5 нових країн.

Слід зазначити, що в даний час Україна вже є стратегічно значущим постачальником зерна для багатьох світових споживачів, а на тлі очікуваного суттєвого зростання обсягів виробництва може значно зміцнити свої позиції. Так, наприклад, українська кукурудза складає більше 67 % зернової, закуповуваної країнами ЄС, понад 53% — Єгиптом і більше 44% — Іраном. Таким чином, пріоритетним напрямком розвитку зростаючого українського зернового ринку є подальше збільшення обсягів торгівлі з основними країнами-споживачами, а також розширення географії поставок даної продукції.

Темпи зростання капітальних інвестицій за останні 7 років в сільське господарство України склали 191%. Наприклад, тільки протягом минулого 2012 р. залучення інвестицій у вітчизняний АПК збільшилося на 5,3%. Для цього впродовж останніх років владі вдалося поліпшити інвестиційний клімат в аграрному секторі.

Кожна чверть гривня від експорту 2013 р. надходить саме від продажу за кордон аграрної продукції. У той же час, експортний потенціал українського сільського господарства дуже великий, і залучення інвестицій допоможе максимально його реалізувати.

Мінекономрозвитку розробило дорожню карту для більш повної реалізації Закону про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях з метою створення робочих місць. Уряд визначив пріоритетними галузями, яким потрібна державна підтримка: АПК, ЖКГ, машинобудування, транспортну інфраструктуру та курортно-рекреаційну сферу і туризм. У кожній області були також позначені важливі напрямки для реалізації інвестиційних проектів. Наприклад, в АПК найважливіші завдання — виробництво і зберігання сільгосппродукції, в тому числі дитячого харчування, а також виробництво біопалива, з орієнтацією на імпортозаміщення. І саме під ці напрями інвесторам будуть надаватися пільги, закріплені в чинному законодавстві. Пільги будуть сприяти створенню нових підприємств, робочих місць, залученню інвестицій (як вітчизняних, так і іноземних). І це сприятиме поліпшенню інвестиційного клімату в Україні в цілому.

ВИСНОВКИ

Від успіху зовнішньоторговельної та зовнішньоекономічної діяльності України залежить її подальший економічний і соціальний розвиток як підсистеми світової економіки.

Очевидно, що ефективний розвиток ЗЕД аграрних підприємств, а з ним і здійснення ефективної інтеграції країни у ЄС, залежить від вирішення багатьох проблем. Отже, для того щоб зовнішня діяльність України піднялась до рівня розвинених держав, їй потрібно докласти чимало зусиль. Тільки тоді Україна зможе зайняти конкурентоспроможне місце на світовому ринку аграрної продукції та міцно закріпити свої позиції.

На сучасному етапі також необхідна інтенсифікація ЗЕД України для більш ефективного використання вітчизняного експортного потенціалу. Це можливо за рахунок подальшої лібералізації ринків та збільшення обсягів експорту-імпорту сільськогосподарської продукції. Належне функціонування внутрішнього агропромислового ринку та його інфраструктури, а також фінансового ринку є важливим фактором подальшого розвитку сільського господарства України.

Література:

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 5) / За ред. П.Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2002. — 647 с.

■ Продукти рослинного походження

■ Живі тварини та продукти тваринного походження

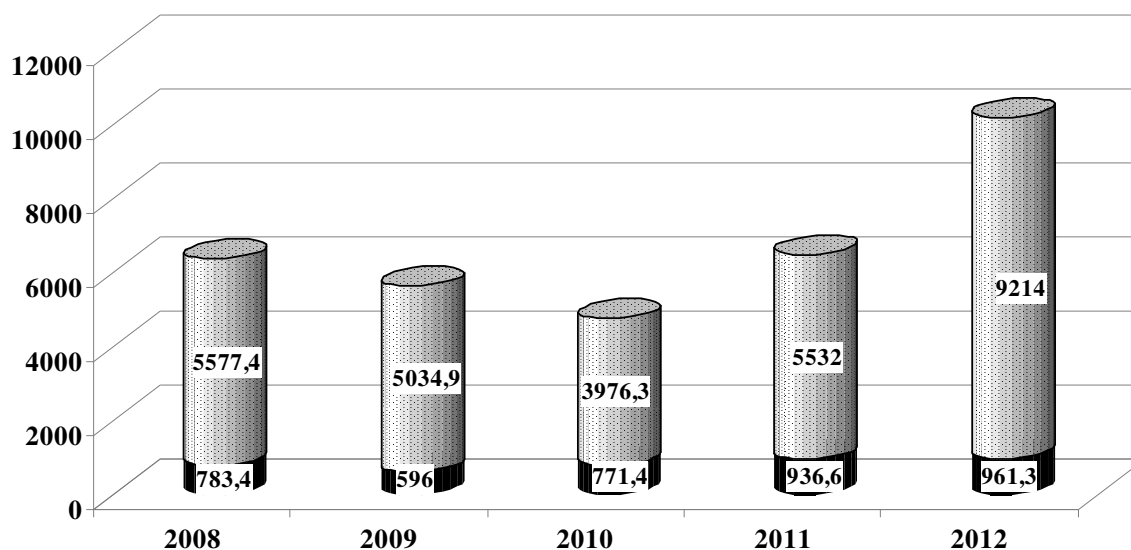

Рис. 3. Динаміка експорту продукції АПК за товарною структурою, млн дол. США

2. Агрпромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск 6) / За ред. П.Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2003. — 764 с.

3. АПК України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник (випуск № 4) / За ред. П.Т. Саблука та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2001.

4. Цьомик Ю.В. Удосконалення державного регулювання експорту та імпорту агропродовольчої продукції в Україні / Ю.В. Цьомик // Економіка АПК. — 2006. — № 6. — С. 105—110.

5. Скрипник А. Основні аспекти і параметри оцінки ймовірності дефолту України в умовах фінансової кризи / А. Скрипник, С. Марченко // Вісник НБУ. — 2009. — № 3. — С. 10—19.

6. Закон України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" від 18.10.2005 №2982-IV [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу до інформації: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>

7. Проект Закону "Про продовольчу безпеку України" від 14.06.2011р.; [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу до інформації: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

8. Постанова про затвердження "Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року" від 19.09.2007р. [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступу до інформації: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

9. Білик Ю.Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в Україні: монографія / Ю.Д. Білик. — К.: Урожай, 2000. — 192 с.

10. Бойко В.І. До проблеми визначення механізму державної підтримки виробників аграрної продукції / В.І. Бойко // Економіка АПК. — 2010. — № 7. — С. 37—39.

11. Кваша С.М. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в АПК України / С.М. Кваша // Агроінком. — 2001. — № 7. — С. 53—58.

■ Продукти рослинного походження

■ Живі тварини та продукти тваринного походження

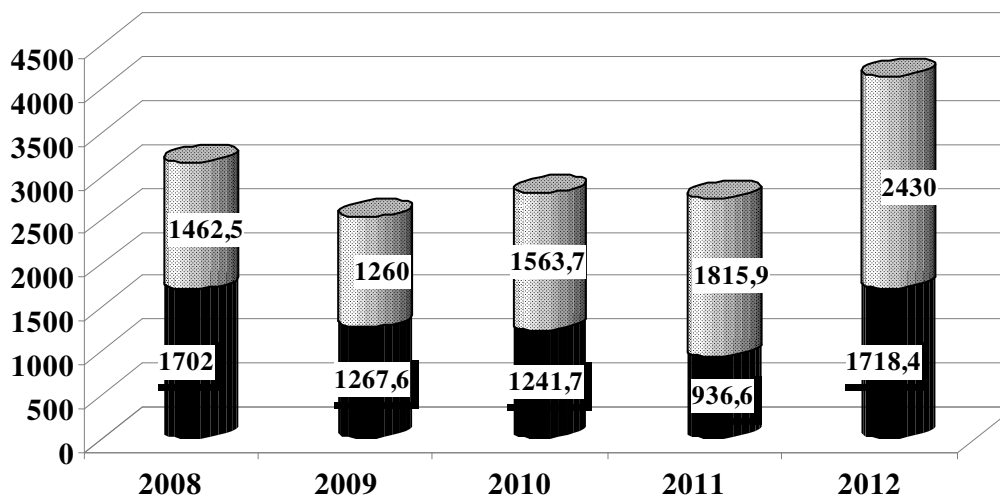

Рис. 4. Динаміка імпорту продукції АПК за товарною структурою, млн дол. США

Рис. 5. Механізм розвитку ЗЕД сектора АПК України

12. Кваша С.М. Трансформаційні перетворення в зовнішньоекономічній діяльності АПК / С.М. Кваша // Вісник аграрної науки. — 2000. — № 8. — С. 71—73.

13. Паска І.М. Організація і економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.07.02 "Економіка сільського господарства".

14. Губенко В.І. До питання ефективності деяких напрямів зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК / Губенко В.І. // Вісник Білоцерків. держ. аграр. ун-ту: зб. наук. праць. — Вип. 3, ч. 2. — Біла Церква, 1997. — С. 130—134

References:

1. Ukrainian Academy of Agrarian Sciences (2002), "Ahropromyslovij kompleks Ukrainy: stan, tendentsii ta perspektivy rozvytku. Informatsijno-analitychnyj zbirnyk. Vypusk 5" [The agro-industrial complex of Ukraine: state, trends and development prospects. An information and analytical collection. Issue 5], IAE UAAN, Kyiv, Ukraine.

2. Ukrainian Academy of Agrarian Sciences (2001), "Ahropromyslovij kompleks Ukrainy: stan, tendentsii ta perspektivy rozvytku. Informatsijno-analitychnyj zbirnyk. Vypusk 4" [The agro-industrial complex of Ukraine: state, trends and development prospects. An information and analytical collection. Issue 4], IAE UAAN, Kyiv, Ukraine.

3. Ukrainian Academy of Agrarian Sciences (2003), "Ahropromyslovij kompleks Ukrainy: stan, tendentsii ta perspektivy rozvytku. Informatsijno-analitychnyj zbirnyk. Vypusk 6" [The agro-industrial complex of Ukraine: state, trends and development prospects. An information and analytical collection. Issue 6], IAE UAAN, Kyiv, Ukraine.

4. Ts'omyk, Yu. V. (2006), "The development of government control in the export and import of agro-food

production in Ukraine", *Ekonomika APK*, vol. 6, pp. 105—110.

5. Skrypnyk, A. (2009), "The main aspects and parameters of assessing default probability in Ukraine under the financial crisis", *Visnyk NBU*, vol. 3, pp. 10—19.

6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine "On the Fundamental Principles of the National Agrarian Policy for the Period until 2015", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), The Draft Law "On Food Safety of Ukraine", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

8. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), The Decree "The National Target Programme on the Development of Ukrainian Rural Areas for the Period until 2015", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/>

9. Bilyk, Yu. D. (2000), *Derzhavnyj zakhyst vitchyznianoho sil's'kohospodars'koho tovarovyrobnyka ta protektsionists'ka polityka v Ukraini* [The state protection of the national agricultural commodity producer and protectionist policy in Ukraine], Urozhaj, Kyiv, Ukraine.

10. Bojko, V. I. (2010), "To defining the mechanism of government support of agricultural commodity producers", *Ekonomika APK*, vol. 7, pp. 37—39.

11. Kvasa, S. M. (2001), "The government control of the foreign economic activity in the agro-industrial complex of Ukraine", *Ahroikom*, vol. 7, pp. 53—58.

12. Kvasa, S. M. (2000), "Transformations in the foreign economic activity of the agro-industrial complex", *Visnyk ahrarnoi nauky*, vol. 8, pp. 71—73.

13. Paska, I. M. (2000), "The organization and economic efficiency of the foreign economic activity of agro-industrial enterprises", Abstract of Ph.D. Thesis, Agricultural Economics, Mykolaiiv, Ukraine.

14. Hubenko, V. I. (1997), "To the efficiency of some directions in the foreign economic activity of agro-industrial enterprises", *Visnyk Bilotserkiv. derzh. ahrar. un-tu: zb.nauk.prats'*, vol. 3, pp. 130—134.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2013 р.